

ਪਰਵਾਸੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ – ‘ਡਾਇਮੰਡ ਰਿੰਗ’

ਡਾ ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ, ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ

Received: February 03, 2019

Accepted: March 11, 2019

ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਮਨਪਾਲ ਸਾਰਾ ਇੱਕ ਚਰਚਿਤ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਹੈ। ‘ਡਾਇਮੰਡ ਰਿੰਗ’ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸਦੇ ਹੋਰ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਸਰਦ ਰਿਸ਼ਤੇ’ (1993), ‘ਵੀਹਾਂ ਦਾ ਨੋਟ’ (2000), ‘ਮੂਹਰਲਾ ਬਲਦ’ (2008) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

‘ਡਾਇਮੰਡ ਰਿੰਗ’ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਗੁੱਡ ਡੀਅਲ’ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਸੇ ਗੋਜੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਪਦਾਰਥਕ-ਰੁਚੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਹਿਸਾਬੀ-ਕਿਤਾਬੀ ਬਣੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਤਕਲੱਫੀ ਭਰੇ ਵਤੀਰੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਨੂੰਹ ਉਸਨੂੰ ਬੇਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿ ਕੇ ਇਕਲਾਪੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੋਜੂ ਦਾ ਦੇਸ਼ਤ ਗੁਰਨਾਮ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, “ਦੱਸ ਯਾਰ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਪਿੰਡੋਂ ਰੋਟੀ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰ ‘ਤੇ ਆ ਬੈਠਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ‘ਚ ਰਹਿਣ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ...ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਟੱਬਰ ਤਾਂ ਸੀਬੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁੱਕ ਗਿਆ। ਪਰਸੋਂ ਚੋਬੇ ਮੈਂ ਗੋਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦੇਹ ਮੈਂ ਜਿਥੇ ਐਨੇ ਸਾਲ ਉੱਥੇ ਕੱਟੇ ਆ ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਵੀ ਔਖਾ ਸੌਖਾ ਉੱਥੇ ਹੀ ਕੱਟ ਲਉਂਗਾ। ਏਸ ਕੈਦ ‘ਚ ਤਾਂ ਨਾ ਰਹੂੰਗਾ। ਗੋਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ, “ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਕੀ ਮੰਗਦੇ ਆਂ ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਖਾਣ ਲਈ, ਵਧੀਆ ਰਹਿਣ ਲਈ, ਕੱਲਿਆਂ ਕੋਲ ਟੀ.ਵੀ. ਆ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਆਹੋਰ ਕੀ ਮੰਗਦੇ ਓ ? ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਲਈ ਟਿਕਟ ਲਾਇਆ, ਹੁਣ ਮੁੜਕੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਈਏ ?”⁽¹⁾

ਇਹਕਹਾਣੀ ਸਵਾਰਥ, ਦੰਭ ਅਤੇ ਮੋਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਵਰਗੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਕਾਰਨ ਅਜੇਕੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚੋਂ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੋਹ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਸੰਪੰਨਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰਵਾਸੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਪਦਾਰਥਕ ਰੁਚੀਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਹੀਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਅੰਤਿਮ ਰਸਮਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਨੂੰ ਵੀ ਨਫਾ-ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਇਹ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਅਜੇਕੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਖੁਦਗਰਜੀ ਭਰੇ ਵਤੀਰੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਨਾਮ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ, “ਓਐ ਤੁਸੀਂ ਚਾਚੇ ਦਾ ਫਿਊਨਰਲ ਵੀ ਵੀਅਕ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਤੇ ਹੁਣ ਆਹ ਭੋਗ ਵੀ ਫਰਾਈ ਡੇ ਦਾ ਰੱਖਿਆ... ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਕਿੱਦਾਂ ਪਹੁੰਚਣਗੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਛੱਡਕੇ ?”⁽²⁾ “ਓਐ. ਐਕਚੂਅਲੀ ਅੰਕਲ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਨਵਾਂ ਫਿਊਨਰਲ ਹੋਮ ਬਣਿਆ ਆਪਣੇ ਭਾਈਆਂ ਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀਕ ਡੇਅਜ ਵਿੱਚ ਫਿਊਨਰਲ ਕਰਨ ਤੇ ਭੋਗ ਪੁਆਉਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਅੱਧ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ, ਅਸੀਂ ਫੇਰ ‘ਗੁੱਡ ਡੀਅਲ’ ਮਿਲਦੀ ਕਰਕੇ ਇੱਦਾਂ ਹੀ ਰੱਖ ਲਿਆ।”⁽³⁾

ਪਰਵਾਸੀ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦਾ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਤਾਂ ਪਰਵਾਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸਦਾ ਅਵਚੇਤਨ ਮਨ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਮੋਹ ਨਾਲੋਂ ਨਾ ਟੁੱਟਣ ਕਰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮਾਨਸਿਕ ਖਿੰਡਾਅ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇਰੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਬਦਲੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇਕੜ ਦੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਧੋਲਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅੱਜ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਜੜਤਾ ਆਪਣੇ ਅਤੀਤ ਨਾਲੋਂ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟ ਰਹੀ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਭੋਇ ਆਦਿ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨੋ-ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚ

ਪ੍ਰੰਮਦੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਆਤਮ-ਸੰਪੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕ-ਜੜਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

‘ਵਹਿੰਗੀ’ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਵਿਧੀ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਪਿੱਛਲਝਾਤ ਵਿਧੀ ਜਾਂ ਚੇਤਨਾ ਵਿਧੀ। ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਸਵਰਨ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪਿਛਲੀ ਬੀਤੀ ਹੋਈ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਲਾਂ ਵੱਲ ਪਰਤਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਵਰਤਮਾਨ ਨਾਲ ਨਾਤਾ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੋਟਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਯਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਿਛਲੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਸਵਰਨ ਨੂੰ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਪਾਤਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਲਾਤਮਕ ਜੁਗਤ ਵਰਤੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਵਿੱਚ ਹੱਡੀ ਟੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਸਵਰਨ ਦਾ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੰਜੇ ਤੇ ਲਾਚਾਰ ਪਿਆ ਸਵਰਨ ਆਪਣੇ ਅਤੀਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ :

“ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਂਝ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਈ ਬੇਬੇ ਈਸੇ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਜਾਂ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ‘ਸਰਵਣ’ ਦੇ ਗੁਆਚਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਹ ਇਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਜੇ ਉੱਪਰ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਉਸ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਪਰੋਂ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਲਾਚਾਰੀ ਦੀ ਪੀੜ ਇਕ ਕੰਡੇ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿੱਚ ਰੜਕਦੀ ਸੀ।”⁽⁴⁾

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਰੁਪਾਂਤਰਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬੜੀ ਜਟਿਲ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਭੂ-ਹੋਰਵਾ, ਪੀੜ੍ਹੀ-ਪਾੜਾ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਉਦਰੇਵਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪਣਾ ਬਚਪਨ ਬਿਤਾਉਣ ਵਾਲੀ ਦੂਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਤੌਰ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪਣਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਵਰਨ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਦੀਆਂ ਮਨਮਰਜੀਆਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਬਿਸ਼ਨੇ ਬਾਪੂ ਦੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੇਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ “ਜਿੱਦਾਂ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਲਹੂ ਪੀਤੇ ਸਰਵਣਾ, ਏਹਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਆਪਣੇ ਬਰੇਬਰ ਦਾ ਹੋ ਲੈਣ ਦੇ ਫੇਅ ਪਤਾ ਲੱਗੂ ਕਿ ਕਿਸ ਭਾਅ ਬਿਕਦੀ ਹੈ।”⁽⁵⁾ ਬਿਸ਼ਨੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਕਹੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਵਰਨ ਨੂੰ ਵਹਿੰਗੀ ਵਾਲੇ ਸਰਵਨ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਪਿਉ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲੇ ਸ਼ਰਾਪ ਵਾਂਗ ਹੀ ਤੜਫਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਵਰਨ ਦੀ ਬੇਬੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਭੂਆ ਬਚਨੀ ਅਤੇ ਫੁੱਫੜ ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਬੇ ਆਪਣੇ ਸਵਰਨ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੀ ਬਚਨੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ “ਸਰਵਣ ਦਾ ਭਾਈਆ ਸਾਰੀ ਉੱਬਰ ਟੱਬਰ ਖ਼ਾਤਰਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਅਖੀਰ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨੀ ਸੀ ਉਹਦੇ ਲਾਗੇ ਮੂੰਹ ਚ ਪਾਣੀ ਪੈਣ ਵਾਲਾਮੇਰਾ ਸਰਵਣ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਗਿਆ ਪਤਾ ਨੀ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿ ਗਿਆ.....।”⁽⁶⁾

‘ਵਹਿੰਗੀ’ ਕਹਾਣੀ ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਉਸ ਮਿੱਥ ਨੂੰ ਚਿਹਨੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀ ਅਰਥੀ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਪੁੱਤਰ ਕੰਧਾ ਦੇਵੇਗਾ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਵਰਨ ਦੇ ਭਰਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚਲੇ ਡੂੰਘੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਤਮ-ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਜਦੋਂ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਦਾ ਬਕਸਾ ਚੁੱਕਣ ਸਵਰਨਾ ਅਗਾਂਹ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜੀਤੋ, ਪਾਸੀ ਤੇ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਦੀ ਕੁੜੀ ਜਿੰਦਰ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਆ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਤੇ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸਿਓਂ ਕਾਲੀ ਜਿਹੀ ਕਾਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਕਸਾ ਅਗਾਂਹ ਸਰਕਾਇਆ ਤਾਂ ਹਨੇਰੀ ਜਿਹੀ ਕਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਾਲੀ ਸਿਆਹ ਛੱਤ ਵਿੱਚ ਚਮਕ ਰਹੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵਰਨੇ ਦੀਆਂ ਹੰਝੂਆਂ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਤਾਰਿਆਂ ਭਰੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਹਿੰਗੀ ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਬਕਸਾ ਧਰਦਿਆਂ ਹੀ ਮਿੰਦੇ ਦੇ ਵੇਣ ਉਸ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਉਤਰ ਗਏ, “ਵੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਕੋਹਦਾ ਸੀ ਮੈਂ ਪੁੱਤ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਣਾ ਅਜੇ, ਹਾਇ.. ਅਖੀਰ ਵੇਲੇ ਪੁੱਤ ਵੀ ਹੈਨੀ, ਹਾਇ ਵੇ ਤੇਰੀ ਕਿੱਦਾਂ ਗਤੀ ਹੋਊ ...ਹਾਇ ਵੇ ਗੁਰਦਿਆਲ...”⁽⁷⁾

ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਸੀਰਸ਼ਕ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਪਾਤਰ ਸਰਵਣ ਦੀ ਹੋਈ ਬਣੀ ਮਿੱਥ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾਕੇ ਸਿਰਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਕਥਾ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਫਰਜ਼ ਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਏ ਜਾਣਾ ਉਸ ਪੁਰਾਣੀ ਮਿੱਥ ਨੂੰ ਤੋੜਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਕਲਾਤਮਕ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

‘ਤਕੂਰਾ’ ਕਹਾਣੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਜੈਲੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਪਾਤਰ ਜੈਲਾ ਗੋਰੀ ਕੌਮ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਨਿਭਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖਤਾ ਕਿਆਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਤ ਮਾਈਕ ਦੁਆਰਾ ਹਰ ਸਮੇਂ ਉਵਰਟਾਈਮ ਕਰਨ ਦੇ ਉਤਾਵਲੇਪਨ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜੈਲਾ ਸੋਚਦਾ ਹੈ :

“ਦੱਸ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਲੋਕ, ਐਨੇ ਐਖੇ ਹੋ ਕੇ ਓਵਰਟਾਈਮ ਮਿਲਦਾ, ਇਹ ਸੋਹਰੇ ਖੁਨ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਭੰਗ ਦੇ ਭਾੜੇ ਰੇੜ੍ਹੇ ਦਿੰਦੇ ਆ.. ਹੁਣ ਕਰਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਪਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਆਉਣ ਲਿਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਖ਼ਾਸ ਤੇ ਮਹਿੰਗੇ ਟੀਕੇ ਲੁਆਉਣੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਸਟਮ ਵਾਲੇ ਬਾਰਡਰ ਕਰਾਸਿੰਗ ਤੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਮੋੜ ਸਕਦੇ ਆ। ਦੱਸ ਮੂਰਖਾ ! ਕੁੱਤਿਆਂ ਉੱਪਰ ਪੈਸਾ ਰੇੜ੍ਹਨ ਨਾਲੇ ਤੂੰ ਨਵੀਂ ਕਾਰ ਈ ਲੈ ਲਾ। ਆਹ ਪੁਰਾਣੀ ਜਿਹੀ ਗੱਡੇ ਵਾਂਗ ਚਲਦੀ ਭੈਣ ਜਿਹੀ ਕਾਰ ਚੋਂ ਐਨਾ ਮੁਸ਼ਕ ਅੰਦਾ।”⁽⁸⁾

ਜੈਲਾ ਜਦੋਂ ਰੇਡੀਓ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਦੁਆਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਮਾਈਕ ਨੂੰ ਹਾਮੀ ਭਰਦਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਈਕ ਉਸਨੂੰ ਨਿਰਾ ਪਾਗਲ ਜਾਪਦਾ ਹੈ :

“ਨੇ ਬੋਡੀ ਐਨ ਦੀ ਅਰਥ ਇਜ਼ ਹੈਪੀਅਰ ਦੇਨ ਯੂਅਰ ਡੋਗ ਵੈਨ ਯੂ ਕਮ ਹੋਮ ..ਉਸਨੂੰ ਵਿਚੋਂ ਟੇਕ ਕੇ ਹੋਸਟ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਯੂ ਮੀਅਨ, ਨੇਟ ਈਵਨ ਯੂਅਰ ਵਾਈਫ਼ ਓ ਯੂਅਰ ਚਿਲਡਰਨ?’”⁽⁹⁾

“ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਗਰਜ਼ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੈਣ ਦੇਣ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਖਿੱਚੋ-ਤਾਣ ਜਾਂ ਤ੍ਰੇੜਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, “ਲੇਖਕ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਇਨਸਾਨ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬੇਗਰਜ਼ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਾਥ ਦੇਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦਾ...”⁽¹⁰⁾

ਜੈਲਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਤਕਰਾ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਰਾਜਨ ਟੀ.ਵੀ. ਦੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਤੂਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਡੈਡੀ ਜੈਲੇ ਅੱਗੇ ਉਸ ਕਤੂਰੇ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਜਿੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੈਲਾ ਉਸਦੀ ਹਰ ਛੋਟੀ-ਵੱਡੀ ਜਿੱਦ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਰਾਜਨ ਦੀ ਇਹ ਜਿੱਦ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਫੈਲਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸਹੇੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਜੈਲੇ ਦੀ ਮਾਂ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਜਦ ਜੈਲਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਸ਼ੇਰੂ ਨਾਂ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸਾਨ੍ਹ ਉਸਦੀ ਬੀਬੀ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰੂ ਨੇ ਉਸ ਸਾਨ੍ਹ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਕੇ ਬੀਬੀ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੇਰੂ ਕਿਤੇ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਤੇ ਕਦੀ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਸ ਗਮ ਕਾਰਨ ਜੈਲੇ ਦਾ ਬਾਪੂ ਚੁੱਪ ਵੱਟ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜੈਲੇ ਦੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਨ :

ਜੇ ਭਲਾ ਸ਼ੇਰੂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਪੁੱਤ ਨੀ ਸੀ ਹੋਣਾ ਅੱਜ ਨੂੰ...”⁽¹¹⁾

ਜੈਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ‘ਤੇ ਪਛਤਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ : “ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤਾਈਂ ਏਹੀ ਸਮਝਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਸਟਰੇਕ ਹੋ ਗਈ ਸੀ”, ਕਹਿਕੇ ਜੈਲਾ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪਰਮਿੰਦਰ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਦਾ, “ਕਿਹੜੇ ਚੈਨਲ ਤੇ ਦਖਾਲਦੇ ਸੀ ਕਤੂਰਾ??” ਅਲਮਾਰੀਵਿਚ ਲੁਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਟੀ. ਵੀ. ਰਿਮੋਟ ਲੱਭਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।”⁽¹²⁾

ਡਾਇਮੰਡ ਰਿੰਗ ਕਹਾਣੀ ਪਦਾਰਥਕ ਅਮੀਰੀ, ਨਸਲੀ ਵਤਕਰੇ ਅਤੇ ਦੇਹਵਾਦੀ ਰੁਚੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੋ ਰਹੇ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਨੂੰ ਉਚਾਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਅਜੋਕੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਦੁਖਾਂਤਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਪੱਛਮੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਆਉਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਬਦਲਾਉ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਬਦਲਾਉ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਥਾਪ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਗਾੜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਮਹਿਜ਼ ਦੇਹਵਾਦੀ ਅਤੇ ਪਾਸ਼ਵਿਕ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਸਟਰ ਅਤੇ ਮਿਸਿਜ਼ ਖੰਨਾ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਵਸ ਗਏ ਸਨ। “ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪਿੱਛੇ ਮਿਸਿਜ਼ ਖੰਨਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੋਠੇ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਅਚਾਨਕ ਹੋਅਟ ਫੇਅਲ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਦਸ ਕੁ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮਿਸਿਜ਼ ਖੰਨਾ ਦਾ ਭਰਾ ਅਚਾਨਕ ਸਟਰੇਕ ਕਾਰਨ ਦੁਕਾਨ ਉਪਰ ਬੈਠਾ ਬੈਠਾ ਹੀ ਲੁੜਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਿਸਿਜ਼ ਖੰਨਾ ਦਾ ਫੈਮਿਲੀ ਡਾਕਟਰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਕਿੰਤੂ ਮਿਸਿਜ਼ ਖੰਨਾ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਵਿਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਰਾਜੀਵ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਅਜਯ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼, ਮਿਸਟਰ ਖੰਨਾ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਝਮੇਲੇ, ਐਡੇ ਘਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲੇ, ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਪੇਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ, ਬਸ.... ਬੱਚੇ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਜਵਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਵੀ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਦੇਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਲੈ ਲਈ ਸੀ ਤਾਂ ਬਗੈਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਉਹ ਘਰੋਂ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਿਸਿਜ਼ ਖੰਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਜੂਦ ਘਰ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਬਾਕੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਾਂਗ ਜਾਪਦਾ ਭਾਂਡੇ ਧੋਣ ਵਾਲੀ, ਕੱਪੜੇ ਧੋਣ ਵਾਲੀ...”⁽¹³⁾

ਰਾਜੀਵ ਦੀ ਐਨਾ ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਗੋਰੀ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਟਰ ਖੰਨਾ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਬੀਚ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਖਰੀਦੇ ਇੱਕ ਫਲੈਟ ਵਿੱਚ ਦੋਨੋਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਰਾਜੀਵ ਦੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਵਿਗੜਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਐਨਾ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਸਮਝਣੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਅਸਮਰਥ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਮਹਿਜ਼ ਇੱਕ ਖਿਡੌਣੇ ਜਿੰਨੀ ਹੀ ਹੈ। ਜਦ ਰਾਜੀਵ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਮਾਈਕ ਨੂੰ ਐਨਾ ਦੇ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਈਕ ਬੋਲਦਾ ਹੈ :

“ਰੀਲੇਕਸ ਮੈਨ! ਤੈਨੂੰ ਕਾਹਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਆ, ਦੇਅਰ ਆਰ ਮੈਨੀਫ਼ਿਸ਼ ਇਨ ਦਾ ਪੌਂਡ, ਯੂ ਜਸਟ ਨੀਡ ਟੂ ਬੀ ਏ ਗੁੱਡ ਫ਼ਿਸ਼ਰ। ਦੇਖ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਵਧੀਆ ਜੌਬ ਆ, ਸੁਹਣਾ ਤੂੰ ਜਵਾਨ ਏਂ, ਮਤਲਬ ਤੇਰੀ ਮੱਛੀਆਂ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੁੰਡੀ ਵੀ ਵਧੀਆ ਤੇ ਤੇਰੀ ਮੱਛੀਆਂ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੀ ਤਾਰ ਵੀ ‘ਸਟਰਾਂਗ’ ਆ।”⁽¹⁴⁾

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਸਿਆ ਖੰਨਾ ਪਰਿਵਾਰ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਸੰਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੋਹ ਪੱਖੋਂ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੀੜ੍ਹੀ ਪਾੜਾ ਪਰਵਾਸੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਸੁਆਰਥ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਜਿਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਤੇ ਮਰਯਾਦਾ ਵਰਗੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਕਾ ਹੀ ਅਭਾਵ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵੀ ਗੋਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਫਰੇਬੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਇਹ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਚਿਹਨ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ :

ਏਹ ਗੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪਾਖੰਡ ਬਥੇਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਤੁਹਾਡੇ ਢਿੱਡ ਵਿੱਚ ਵੜਦੀਆਂ ਤੇ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਡਕਾਰ ਕੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਛਿੱਲੜ ਵਾਂਗ ਲਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੀਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਬਚ ਕੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਮਿਸਿਜ਼ ਚੰਦਾਨੀ ਅਕਸਰ ਮਿਸਿਜ਼ ਖੰਨਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ, “ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਫੀਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਨੇ ਵਾਈਟ ਗਰਲ ਫਰੈਂਡ।”⁽¹⁵⁾

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਤੇੜ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਡਾਇਮੰਡ ਰਿੰਗ ਦਾ ਵਾਪਸ ਮਿਲਣਾ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਥਾਰਥਵਾਦੀ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਉਪਰ ਭਾਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਡਾਇਮੰਡ ਰਿੰਗ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਨਪਾਲ ਸਾਰਾ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤਣਾਓ, ਭੂ-ਹੋਰਵਾ, ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਰਵਾਸੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਰੂਰ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਹਵਾਲੇ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ

1. ਅਮਨਪਾਲ ਸਾਰਾ, ਡਾਇਮੰਡ ਰਿੰਗ, ਪੰਨਾ:- 15-16.
2. ਉਹੀ ਪੰਨਾ :- 17.
3. ਉਹੀ ਪੰਨਾ :-17.
4. ਉਹੀ ਪੰਨਾ :-20.
5. ਉਹੀ ਪੰਨਾ :-33.
6. ਉਹੀ ਪੰਨਾ :- 45.
7. ਉਹੀ ਪੰਨਾ :- 47.
8. ਉਹੀ ਪੰਨਾ :- 67.
9. ਉਹੀ ਪੰਨਾ :- 67.
10. ਉਹੀ ਪੰਨਾ :- 68.
11. ਉਹੀ ਪੰਨਾ :- 82.
12. ਉਹੀ ਪੰਨਾ :- 82.
13. ਉਹੀ ਪੰਨਾ :- 90.
14. ਉਹੀ ਪੰਨਾ :- 98.
15. ਉਹੀ ਪੰਨਾ :- 86